

Słowo wstępne

Odkrywanie słowa – historia i współczesność jest kolejną już pracą zbiorową, która powstała dzięki współpracy Zakładu Historii Języka Polskiego IFP Uniwersytetu w Białymstoku z wybitnymi językoznawcami reprezentującymi kilkanaście ośrodków naukowych w kraju. Przez rozległą formułę uwzględniającą różnorodne zainteresowania badaczy i wynikające stąd różnorodne ujęcia metodologiczne rozprawa nawiązuje do wydanego w roku 2011 studium *Odmianny stylowe polszczyzny dawniej i dziś* oraz monografii wieloautorskiej z 2013 roku *Tekst – akt mowy – gatunek wypowiedzi*.

Na tom składa się 41 tekstów zróżnicowanych i merytorycznie, i metodologicznie, w których Autorzy podejmują dyskusję nad fenomenem SŁOWA, jego wieloistotowością, wielowymiarowością i wielopłaszczyznowością. Zaprezentowana w pracy szeroka perspektywa badawcza obejmuje wiele ważnych zagadnień związanych choćby z odzwierciedlaniem za pomocą słów sfery emocjonalno-intelektualno-zmysłowej człowieka, funkcji słowa w literaturze, w szeroko pojętej kulturze i w codziennej komunikacji, również roli słowa w polszczyźnie współczesnej i dawnej oraz w polszczyźnie ogólnej i ograniczonej terytorialnie bądź środowiskowo.

Zamieszczone w książce artykuły układają się w kilka bloków tematycznych, merytorycznie związanych z sygnalizowaną w podtytułach problematyką. Część pierwsza (*Wokół nazw konkretnych, nazw pojęć i systemów wartości*) obejmuje artykuły dotyczące refleksji nad pojęciami takimi, jak: *odpowiedzialność i wolność, lenistwo, podpowiedź, naród, język, wdzięczność, polemika* czy wreszcie samo *słowo*. Uwagę badaczy przykuwają też losy w polszczyźnie wyrazów: *hetman, miasto i obywatel, okno*, słownictwo związane z seksualnością człowieka oraz nazwy obiektów sakralnych we wschodnich religiach. W skład części drugiej (*Wokół języka artystycznego*) wchodzi analiza poświęcone tekstom wybitnych polskich twórców: Bolesława Prusa, Pawła

Huellego Adama Asnyka, Anny Kamieńskiej, Ryszarda Kapuścińskiego, Wiesława Myśliwskiego, Andrzeja Pilipiuka, Cypriana Kamila Norwida. Opracowania mieszczące się w części trzeciej (*Wokół polszczyzny współczesnej*) pokazują przede wszystkim dynamizm procesów zachodzących współcześnie w języku. Czytelnik znajdzie tu teksty analityczne, poświęcone urbanonomom, chrematonimom, onomastyce literackiej, słownictwu kosmetycznemu, słownictwu współczesnej młodzieży i językowi polityków; a także artykuł o charakterze postulatycznym, mówiący o potrzebie nowego słownika wymowy polskiej. W części czwartej (*Wokół polszczyzny gwarowej*) pomieszczono jeden tekst podejmujący problematykę wiejskich mikrotoponimów oraz trzy opracowania syntetyzujące, dotyczące odpowiednio: procesu numeralizacji rzeczowników w gwarach polskich, następnie relacji między nazwą i desygnatem w zmieniającej się rzeczywistości wiejskiej, a wreszcie zmian w dialektach polskich w ostatnim stuleciu. Ostatni rozdział (*Varia*) mieści w sobie opracowanie dotyczące stanu badań nad gemmonimami w polszczyźnie, analizę problemów z segmentacją fonologiczną w komunikacji pisemnej małych dzieci, studium na temat bogactwa leksykalnego XIX-wiecznych inwentarzy podlaskich, rozważania o historii wyrazów *krupa* i *kasza*. Książkę zamyka artykuł ukazujący w perspektywie kontrastywnej semantykę i konotacje referencjalnych luk leksykalnych.

Z największą przyjemnością i satysfakcją przedstawiam Państwu tę zbiorową publikację, stanowiącą efekt współpracy badaczy wywodzących się z różnych środowisk naukowych, reprezentujących językoznawstwo synchroniczne i diachroniczne, przejawiających różne postawy i metody badawcze, stosujących bądź to tradycyjne narzędzia analityczne, bądź to strukturalistyczne czy wreszcie narzędzia semantyki kognitywnej. W końcu badaczy młodych, którzy dopiero rozpoczynają swoją drogę w tym borykaniu się ze SŁOWEM, jego znaczeniem, funkcją i strukturą, a także badaczy już naukowo ukształtowanych, ale przede wszystkim wybitnych naukowców, którzy w polskim językoznawstwie uchodzą za największe autorytety.

Wszystkim dziękuję za cudowną współpracę i wyrażam nadzieję, że to wspólne przedsięwzięcie stanie punktem wyjścia do kolejnych dyskusji inspirowanych przez Uniwersytet w Białymstoku*.

Urszula Sokólska

---

* Być może Czytelnik dostrzeże drobne różnice w segmentacji poszczególnych tekstów, w sposobie sporządzania spisu źródeł i literatury czy stosowania odmiennych skrótów dla tych samych słowników. Ponieważ jednak przyjęte przez Autorów zasady nie burzą żadnego ze znanych i respektowanych wzorców, redakcja tomu nie ingerowała w szczegółowe rozwiązania techniczne. To mogłoby bowiem naruszyć sens merytoryczny niektórych artykułów.